

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

Кісліцина І. О.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІВ ЯК ГАРАНТІЯ ДОВІРИ ДО ПРАВОСУДДЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Доброчесність суддів є одним із фундаментальних чинників забезпечення довіри суспільства до судової влади. Доброчесність охоплює не лише юридичну неупередженість, а й моральні та етичні якості судді, включаючи чесність, незалежність, професіоналізм і особисту відповідальність. Ці риси формують не тільки внутрішній зміст суддівської діяльності, але й зовнішнє сприйняття довіри до правосуддя громадянами.

Доброчесність є багатогранним поняттям, яке охоплює сукупність морально-етичних якостей особи, що виявляються в її поведінці, рішеннях, стилі життя та професійній діяльності. У класичному філософському розумінні доброчесність (лат. *integritas, virtus*) розглядається як узгодженість внутрішніх переконань людини з її зовнішніми вчинками, чесність, цілісність, принциповість.

Зміст поняття «доброчесність» намагались пояснити філософи минулого. Так, наприклад, Аристотель трактував доброчесність як «золоту середину між крайнощами – як здатність діяти розумно, морально й відповідально». На його думку, «доброчесність – це свідомий вибір, що полягає в дотриманні середини щодо нас, визначеної розумом, тобто так, як її визначила б розумна людина» [1]. Платон зазначав, що «кожна доброчесність – це душевна гармонія, коли розум, мужність і бажання перебувають у згоді» [2]. Сократ вважав, що «доброчесність – це знання. Той, хто знає, що таке добро, не може чинити зле» [3].

У фахових словниках та енциклопедичних джерелах поняття доброчесності (integrity) трактується як здатність людини дотримуватися чесності та жити відповідно до сталих моральних засад. Також це визначення розкривається як вірність етичним або моральним принципам, що проявляється у поведінці особи. У низці джерел доброчесність розуміється як узгодження вчинків і дій з етичними нормами, які визнаються як на індивідуальному, так і на інституційному рівні. У сучасній літературі цей термін часто ототожнюють із чеснотою – позитивною моральною рисою, що формується на основі свідомого вибору особистості. Чеснота є характеристикою особи, яка відображається в її поведінці, способі життя та мотивації до дій. Вона виражає готовність людини неухильно керуватися принципами добра та справедливості у всіх сферах життєдіяльності. Отже, доброчесність – це якість, якою може володіти будь-яка особа, проте для правників, в тому числі для суддів, цей показник може бути вирішальним при призначенні на посаду або звільненні з посади.

Поняття «доброчесність» або «чесність» згадується у низці міжнародних актів. Нариклад, у Бангалорських принципах поведінки суддів зазначено, що «доброчесність (в українському перекладі використовується термін «чесність») є необхідною для належного виконання суддівських обов’язків. Суддя повинен забезпечити, щоб його поведінка не викликала жодного осуду з точки зору стороннього спостерігача. Поведінка і дії судді мають зміцнювати віру суспільства в доброчесність судової влади. Правосуддя має не лише здійснюватися, але й бути видимим як таке, що здійснюється» [4]. У Європейській хартії про статус суддів [5], а також у Великій Хартії суддів (Основних принципах ООН про незалежність суддів) [6] слово «доброчесність» (integrity) прямо не згадується, хоча наголошується увага на етиці та відповідальності суддів, а також на вимогах чесності, незалежності, неупередженості та гідної поведінки судді.

У багатьох європейських країнах доброчесність судді закріплена у нормативних актах, зокрема у кодексах суддівської етики або спеціальних положеннях про поведінку суддів. Ці документи визначають принципи, яких мають дотримуватися судді, щоб забезпечити незалежність, неупередженість та довіру до правосуддя. Наприклад, в Італії Кодекс етики магістрату передбачає загальні етичні принципи, включаючи незалежність, неупередженість та коректність [7]. Хоча цей Кодекс сприймається як засіб саморегуляції, він встановлює стандарти поведінки, яких

мають дотримуватися судді під час судового розгляду і поза ним, щоб підтримувати довіру до судової системи. В Угорщині Кодекс суддівської поведінки прямо вказує на високі моральні якості суддів. У преамбулі цього Кодексу зазначено, що професія судді встановлює вимоги до суддів, які базуються на суворіших моральних правилах, ніж етичні норми, загальноприйняті суспільством [8]. Кодекс етики суддів Естонії у преамбулі наголошує, що «неупередженість, незалежність і доброчесність суддів повинні бути беззастережно гарантовані в суспільстві верховенства права». Крім того, доброчесність згадається першим пунктом у загальних положеннях цього кодексу: «суддя зберігає репутацію доброчесності та незалежності судової влади» [9]. Це свідчить про пріоритетне значення доброчесності як основи суддівської етики, адже саме вона формує довіру суспільства до суду та є запорукою незалежності судової влади як інституції. Цей документ встановлює, що суддя повинен виконувати свої обов'язки неупереджено, без особистої зацікавленості, ретельно та з максимальною відповідальністю.

В українському законодавстві поняття доброчесності судді займає центральне місце у визначенні професійних та моральних якостей суддів. Так, у статті 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доброчесність згадується серед вимог до кандидатів на посаду судді. У ч. 9 ст. 69 цього закону тлумачиться поняття доброчесності: «кандидат на посаду судді відповідає критерію доброчесності, якщо відсутні обґрунтовані сумніви у його незалежності, чесності, неупередженості, непідкупності, сумлінності, у дотриманні ним етичних норм, у його бездоганній поведінці у професійній діяльності та особистому житті, а також щодо законності джерел походження його майна, відповідності рівня життя кандидата на посаду судді або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата на посаду судді його попередньому статусу» [10].

Цікаво, що у Кодексі суддівської етики поняття «доброчесність» згадується лише один раз, у статті 3 «...суддя має докладати зусиль, щоб ... його поведінка відповідала високому статусу посади та не викликала обґрунтованих сумнівів у його доброчесності» [11]. Вбачається, що доречно було б у Кодексі суддівської етики присвятити окрему статтю доброчесності судді, оскільки саме ця якість є основоположною для формування суспільної довіри до судової влади. Доброчесність є не просто моральною чеснотою, а функціонально необхідною умовою здій-

снення правосуддя – вона впливає на незалежність, неупередженість, об’єктивність і відповідальність судді. Її наявність гарантує не тільки відповідність судді етичним стандартам, а й захищає правосуддя від ризиків корупції, зовнішнього тиску чи зловживання повноваженнями. Закріплення принципу доброчесності в окремій статті Кодексу суддівської етики дозволило б чіткіше окреслити її ознаки, стандарти поведінки та наслідки порушення – з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема Бангалорських принципів, де доброчесність визнано самостійною засадою. Такий підхід сприяв би посиленню свідомості суддів і формуванню єдиних підходів до оцінювання їхньої репутації, зокрема в процесі кваліфікаційного оцінювання, добору або притягнення до дисциплінарної відповідальності.

На даний час в українському законодавстві єдиним документом, в якому розкриваються складові поняття «доброчесність судді» є Єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді), затверджені Рішенням Вищої ради правосуддя 17 грудня 2024 року № 3659/0/15–24. Відповідно до цього документу, оцінка доброчесності та професійної етики судді, а також кандидата на посаду судді передбачає оцінюванні відповідності судді (кандидата на посаду судді) таким показникам, як: 1) незалежність; 2) неупередженість; 3) дотримання етичних норм і бездоганна поведінка у професійній діяльності та особистому житті; 4) чесність; 5) сумлінність; 6) непідкупність; 7) законність джерел походження майна, відповідність рівня життя судді (кандидата на посаду судді) або членів його сім’ї задекларованим доходам, відповідність способу життя судді (кандидата на посаду судді) його статусу [12]. З урахуванням міжнародного досвіду, цей перелік можна було б розширити, зокрема, додавши наступні показники: 1) прозорість, що проявляється у готовності судді до відкритості у питаннях, що не стосуються таємниці правосуддя; 2) стійкість до зовнішнього впливу та тиску, що проявляється у здатності виявити незалежну позицію, незважаючи на політичний, фінансовий або медійний вплив; 3) цілісність, як гармонія між задекларованими цінностями судді й реальною поведінкою в усіх сферах життя – професійній, публічній та особистій.

В той же час, слід зважати на те, що неможливо передбачити всі ситуації, в яких поведінка судді може бути оцінена як недоброчесна. Тому при оцінці доброчесності судді крім вказаних у Єдиних показниках для

оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді) критеріїв, треба виходити із загального розуміння доброчесності, і оцінювати, чи будуть дії судді визнані суспільством як доброчесні або недоброчесні. У науковій парадигмі доброчесність також пов'язують із поняттям легітимності влади. Згідно з теорією соціального контракту, громадяни погоджуються на делегування частини своїх прав державі лише за умови, що вона діє справедливо та в їхніх інтересах. Суддя, який виносить рішення від імені держави, має бути зразком дотримання цього соціального контракту. Доброчесний суддя є символом справедливості й захисником суспільного договору.

Є відома фраза, яку приписують К. С. Льюїсу «бути доброчесним – значить чинити правильно, навіть коли ніхто не бачить». Цей вислів підкреслює глибоку моральну суть доброчесності. Його сенс полягає в тому, що справжня моральність і чесність не залежать від зовнішнього контролю, очікувань чи винагород. Вона проявляється саме тоді, коли людина залишається вірною своїм етичним переконанням у ситуаціях, де її ніхто не спостерігає і не оцінює. Цей підхід відображає уявлення про доброчесність як внутрішній моральний компас, а не як соціальну роль чи поведінку «на публіку». У юридичному контексті це означає, що доброчесний суддя не лише дотримується закону, коли на нього звернена увага громадськості або контролюючих органів, а діє справедливо, чесно і безкорисливо завжди – навіть якщо його дії (бездіяльність), рішення залишаються «поза кадром» і не отримують широкого розголосу. Це підхід, який зміцнює довіру до правосуддя на глибинному рівні.

Можна зробити висновок, що доброчесність суддів є ключовим елементом, який визначає рівень довіри суспільства до судової влади та забезпечує ефективне і справедливе здійснення правосуддя. Як показує міжнародний досвід, доброчесність є основою суддівської етики і критерій (показник, принцип) доброчесності (integrity) знайшов своє закріплення в кодексах етики. Для України важливо не лише законодавчо впроваджувати чіткі стандарти оцінки доброчесності суддів, але й формувати свідомість суддів щодо важливості дотримання етичних норм, оскільки це сприяє зміцненню довіри до судової влади.

Список використаних джерел:

1. Aristotle. *Nicomachean Ethics*. Trans. Terence Irwin. Indianapolis: Hackett Publishing, 1999. URL: <http://sacred-texts.com/cla/ari/nico/index.htm>

2. Protagoras by Plato. Translated by Benjamin Jowett. 2008. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1591/1591-h/1591-h.htm>
3. The memorabilia: Recollections of Socrates By Xenophon Translated by H. G. Dakyns. 2018. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1177/1177-h/1177-h.htm>
4. Bangalore Principles of Judicial Conduct. ECOSOC 2006/23. URL: <https://www.unodc.org/documents/ji/training/bangaloreprinciples.pdf>
5. Європейська хартія про статус суддів. Лісабон. 1998. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>
6. Велика Хартія суддів (Основні принципи). Страсбург. 2010. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/velyka_hartiya_suddiv.pdf
7. Codice etico. Associazione Nazionale Magistrati. 2010. URL: <https://www.associazionemagistrati.it/codice-etico>
8. Code of Judicial Conduct. National Office for the Judiciary (Hungary). 2014. URL: <https://birosag.hu/en/code-judicial-conduct>
9. Estonian Judges' Code of Ethics. Supreme Court of Estonia. 2004 p. URL: <https://www.riigikohus.ee/en/estonian-court-system/estonian-judges-code-ethics>
10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
11. Кодекс суддівської етики: затверджений рішенням Ради суддів України від 16 березня 2018 року. URL: https://rsu.gov.ua/uploads/file/Code_of_judicial_ethics.pdf
12. Єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді): затверджені Рішенням Вищої ради правосуддя 17 грудня 2024 року № 3659/0/15-24. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/49121>

Ковальчук І. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент, кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури,
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

У зв'язку з агресією РФ проти нашої держави у 2022 році особливо актуальною стала діяльність спеціалізованих прокуратур у сфері обо-

Зміст

НАУКОВІ ТА ПРАКТИКИ

Бакаянова Н. М.	
ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА: СУЧАСНИЙ ВИМІР	3
Беспалько І. Л.	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СЛІДЧОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ	9
Бондар І. В., Малярчук Л. С.	
ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	14
Бондарєва М. В., Рабовська С. Я.	
ВИЗНАННЯ ПРАВ ЗАБУДОВНИКА В ПОРЯДКУ СПАДКУВАННЯ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	18
Гансецька В. В.	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДДІВ: МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	22
Говоруха В. І.	
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРФЕЙСУ ЗАПИТІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ	25
Долинська Т. С.	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ	29
Дудченко О. Ю.	
РОЛЬ І ПОТЕНЦІАЛ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ	32
Зетко Б. І.	
СПРАВЕДЛИВІСТЬ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ ПРАВОСУДДЯ.....	34
Кісліцина І. О.	
ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІВ ЯК ГАРАНТІЯ ДОВІРИ ДО ПРАВОСУДДЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	38
Ковальчук І. С.	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ОБОРОНИ	43